

Међународни/европски правни оквир за заштиту људских права у нези пацијената

Владе су везане споразумима које ратификују.¹ За сваки споразум о људским правима постоји механизам спровођења који гарантује да ће се владе придржавати својих обавеза. Спровођење споразума се углавном врши на два начина: Кроз индивидуалне приговоре и периодичне извештаје владе. Механизми као што је Комитет за људска права и Европски суд за људска права функционишу као суд који саслушава индивидуалне приговоре. Механизми као што су Комитет за људска права; Комитет за економска, социјална и културна права и Европски комитет за социјална права захтевају од влада да приложе периодичне извештаје о њиховом напредовању у имплементацији споразума. Осим званичних извештаја владе, ова тела такође примају извештаје од НВО невладиних организација за помагање приступа спровођењу споразума дате државе. После тога се издаје препорука држави да предузме потребне мере.²

и Европских споразума о људским правима који се најрелевантнији по питању заштите људских права у нези пацијената уз пратећи механизам спровођења

Доле наведена табела приказује у паровима кључна права која су кориштена у одредбама која се односе на негу пацијената са релевантним одредбама и примерима кршења истих. Молимо да узмете у обзир да прекршај зависи од околности и од начина интерпретације чињеница датих случајева. У сваком од ових случајева, нека права могу да буду прекршена, а друга не. Закон о људским правима поље које је у развоју, и многа кршења људских права нису упућена директно на постојеће правне случајеве. Кроз текућу документацију, заговарање и парничење, адвокати могу да играде снажније тело правне филозофије која штити људска права у нези пацијената.

Споразум	Механизам спровођења
Међународни споразум о грађанским и политичким слободама (ICCPR)	Комитет за људска права (HRC)
Међународни споразум за економска, социјална и културна права (ICESCR)	Комитет за економска, социјална и културна права (CESCR)
Међународна конвенција о елиминацији свих расних дискриминација (ICERD)	Комитет за елиминацију свих расних дискриминација (CERD)
Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW)	Комитет за елиминацију свих облика дискриминације жена (Комитет CEDAW)
Конвенција о правима детета (CRC)	Комитет о правима детета (Комитет CRC)
Конвенција о правима особа са посебним потребама (CRPD)	Комитет о правима особа са посебним потребама (Комитет CRPD)
[Европска] Конвенција за заштиту људских права (ECHR)	Европски суд за људска права (ECtHR)
Европска социјална повеља (ESC) или Ревизована европска социјална повеља (RESC)	Европски комитет социјалних права (ECSR)
Оквирна конвенција за заштиту националних мањина (FCNM)	Комитет министара и савет Европе и саветодавни комитет (AC)
[Европска] конвенција за људска права и биомедицину	Комитет за биоетику (CB) и Европски суд за људска права (ECtHR)

1. Можете да проверите које је споразуме ратификовала Ваша земља на: <http://www1.umn.edu/humanrts/research>.

2. За даље информације, погледајте Опен Сосајети Фоундејшн: Здравље и људска права: Водич кроз ресурсе на: <http://equalpartners.info>.

Права	Одредбе споразума	Примери кршења
Право на слободу и сигурност људи	ICCPR 9(1), ECHR 5(1)	Пацијенти су ухапшени у болници због немогућности плаћања.
Право на приватност и дискрецију	ICCPR 17(1), CRC 16(1), ECHR 8(1)	<ul style="list-style-type: none"> • Медицинске информације о пацијенту су доступне целокупном особљу. • Пацијенти су присиљени да покажу своје медицинске налазе послодавцима да би добили боловање. • Медицински прегледи се обављају на јавном месту.
Право на информације	ICCPR 19(2), FCNM 9(1), Европска конвенција за људска права и биомедицину 10(2)	<ul style="list-style-type: none"> • Држава није доставила информације о услугама здравствене заштите. • Лекари нису доставили информације пацијентима о опцијама третмана и о потенцијалним ризицима и предностима сваког од поступака. • Пацијентима је одбијен приступ њиховим медицинским картонима. • информациона служба је недоступна за људе који говоре одређене језике.
Право на телесни интегритет	ICERD 5(b), FCNM 6(1), CRC 19(1), Европска конвенција за људска права и биомедицину 5 ³	<ul style="list-style-type: none"> • Лекари пропуштају прикупљање „слободан и информисан“ изјава од пацијената пре извршавања медицинских поступака. • Пацијентима није дозвољено да мењају лекаре или пружаоце медицинских услуга.
Право на живот	ICCPR 6(1), ECHR 2(1)	<ul style="list-style-type: none"> • Због неодговарајуће репродуктивне и претпорођајне здравствене заштите, компликације око трудноће је главни узрок смрти младих жена. • Хитна помоћ не стиже у одређена насеља или код појединих особа на време, што доводи до смрти пацијената.
Право на највиши могући стандард здравствене заштите	ICESCR 12, ICERD 5, CRC 24, CEDAW 12(1), ESC 11, ESC 13	<ul style="list-style-type: none"> • Лекари и здравствени објекти нису смештени у близини одређених заједница. • Социјална политика непропорционално искључују представнике одређених заједница од доступности здравственог осигурања. • Пацијенти који припадају одређеним групама добијају слабију здравствену заштиту.
Право слободе против мучења, грубог, нељудског и понижавајућег третмана	ICCPR 7, конвенција против мучења, ECHR 3, Европска конвенција за превенцију од мучења	<ul style="list-style-type: none"> • Затвореницима је одбијена одговарајућа медицинска заштита. • Жене су без сопствене сагласности стерилисане приликом порођаја царским резом. • Домаћи закони ограничавају доступност и приступ опијатима што доводи до непотребних патњи и болова код пацијената који болују од рака и сиде
Право на учествовању у питањима од општег интереса	ICCPR 25, ICERD 5(c), FCNM 15, CEDAW 7, CEDAW 14(2)	<ul style="list-style-type: none"> • Грађанима недостаје прилика да коментаришу и учествују у одређивању приоритета здравства.
Право на антидискриминацију и једнакост	ICCPR 21(1), ICCPR 26, ICESCR 2(2), ICERD, FCNM 4(1), ECHR 14, Европска конвенција за људска права и биомедицину 3	<ul style="list-style-type: none"> • Недостају мајчинске и породилске здравствене услуге. • Мајке које припадају одређеној етничкој групи су присиљене да приликом порођаја остану у одвојеним болничким собама.
Право на правни лек	ICCPR 2(3), ICERD 6, CEDAW 2, ECHR 13	<ul style="list-style-type: none"> • Држава не предузима никакве мере да именује било коју од овде описаних прекршаја.

3 Право на телесни интегритет није посебно признато према ICCPR, ICESCR, ECHR, или ESC, али је протумачено као део личног права на безбедност (ICCPR 9, ECHR 5), право слободе против мучења, грубог, нељудског и понижавајућег третмана (ICCPR 7, ECHR 3), као и право на највиши могући стандард здравствене заштите (ICESCR 12, ESC 11).

Европска повеља о правима пацијента основана је 2002. године од стране Мреже Активних Грађана. То је европска мрежа организација грађана, потрошача и пацијената, који дају јасну, сажету повељу о правима пацијената. Ова повеља је била део масовног покрета широм Европе, која позива пацијенте на активније учешће у осмишљавању здравствених услуга уз покушај да се преведу регионални документи који говоре о праву на здравствену заштиту у специфичне одредбе.⁴ Мада ова повеља није била правно оба-

везујућег карактера, створила се јака мрежа група за права пацијената кроз Европу, која је успешно посредовала код својих локалних влада да исте прихвате и признају права из Повеље.⁵ Повеља је такође коришћена као референтна тачка за надзор и оцену система за здравствену заштиту дуж Европе. У септембру 2007. године, Европски економски и социјални комитет (ЕЕСЕ) је одобрио своје иницијативно мишљење о правима пацијената, и изјавио да „поздравља и признаје” Европску повељу о правима пацијената.

Европска повеља о правима пацијента

14 права пацијената	Опис
1. Право на превентивне мере	Сваки појединац има право на одговарајућу услугу у ради спречавања болести
2. Право на доступност	Сваки појединац има право на приступ здравственим услугама у складу са својим здравственим потребама. Доступност здравствених услуга мора да буде подједнако загарантована свима, без дискриминације базиране на основу финансијског стања, места становања, врсте болести, или времена које је потребно за приступ здравственим услугама.
3. Право на информацију	Сваки појединац има право на приступ свим информацијама које се односе на лично здравствено стање, здравствене услуге и начин њиховог коришћења, као и право на све могућности које пружају научна достигнућа и технолошке иновације.
4. Право на престанак	Сваки појединац има право на све информације које могу да омогуће активно учествовање у одлукама о сопственом здрављу. Ове информације су предуслов за сваки поступак и третман ради лечења, укључујући и учествовање у научним истраживањима.
5. Право на слободу избора	Сваки појединац има право да према адекватним информацијама има слободан избор између различитих поступака и третмана, и даваоца здравствених услуга.
6. Право на приватност и поверљивост	Сваки појединац има право на поверљивост личних података, укључујући и оне о личном здравственом стању и могућим дијагностичким или терапијским поступцима, као и на заштиту приватности за време одвијања прегледа, специјалистичких визита и медицинско-хируршких третмана уопште.
7. Право на поштовање пацијентовог времена	Сваки појединац има право да прими неопходан здравствени третман што скорије и у оквиру унапред одређеног термина. Ово право се односи на све фазе за време медицинског третмана.
8. Право надзора стандарда квалитета	Сваки појединац има право на висококвалитетну здравствену услугу у складу са вредновањем на јасно утврђеним стандардима.
9. Право на сигурност	Сваки појединац има право на сигурност од штете прозороковане слабом организацијом здравствених услуга, професионалним немаром и грешком, као и право на доступност здравствених услуга и третмана високог сигурносног стандарда.
10. Право на иновације	Сваки појединац има право на приступ иновативним поступцима што подразумева дијагностичке поступке у складу са интернационалним стандардима, независно од економских или финансијских услова.
11. Право да се избегне непотребна патња и бол	Сваки појединац има право да избегне патњу и бол колико год је то могуће у свакој фази болести.
12. Право на персонализовање третмана	Сваки појединац има право на индивидуално прилагођен дијагностички или терапијски поступак, који је у највећој могућој мери прилагођен његовим личним потребама.
13. Право на приговор	Сваки појединац има право на приговор у свакој ситуацији у којој пати од повреде, и право на одговор или повратну информацију.
14. Право на компензацију	Сваки појединац има право на задовољавајућу компензацију разумно кратком временском року, кад год претрпи физичку, етичку или психолошку повреду која је проузрокована здравственим третманом.

Извор: Мрежа Активних Грађана, 2002

4 Важно је напоменути, да је фармацеутска фирма Мерк и Ко. такође обезбедила ресурсе за овај покрет.

5 Једна од активности нових чланица ЕУ током процеса припремања за приступ у ЕУ је био усклађивање легислативе здравствене заштите према европским стандардима. Многе земље, као што је Бугарска, прихватила је нови закон о здравству, чији садржај и структура је у строгом складу са Европском повељом за права пацијената.

Следећи парови у табели представљају одговарајућа права према Европској повељи о правима пацијента, која се слажу са европским и међународним системима прописа за људска права.

Европска повеља о правима пацијента	Људска права у нези пацијента
Право на превентивне мере	Право на здравље
Право на доступност	Право на анти-дискриминацију и једнакост; Право на здравље
Право на информацију	Право на информацију
Право на пристанак	Право на неповредивост тела: Право на слободу и личну безбедност; Право слободе против мучења, грубог, нељудског и понижавајућег третмана; Право на приватност; Право на здравље
Право на слободу избора	Право на неповредивост тела: Право на слободу и личну безбедност; Право слободе против мучења, грубог, нељудског и понижавајућег третмана; Право на приватност; Право на здравље
Право на приватност и поверљивост	Право на приватност
Право на поштовање пацијентовог времена	Право на здравље
Право надзора стандарда квалитета	Право на здравље; Право на живот
Право на сигурност	Право на здравље; Право на живот
Право на иновације	Право на здравље
Право да се избегне непотребна патња и бол	Право на здравље; Право слободе против мучења, грубог, нељудског и понижавајућег третмана
Право на персонализовање третмана	Право на здравље; Право на анти-дискриминацију и једнакост
Право на приговор	Право на правни лек
Право на компензацију	Право на правни лек

Опен Сосајети (Open Society) програм јавног здравства

Опен Сосајети (Open Society) програм јавног здравства има за циљ изградњу друштва које се залаже за инклузију, људска права и правду, где прописи везани за здравство, политика и најбоље искуство рефлектују ове вредности које се заснивају на доказима. Циљ програма је да унапреди здравље и људска права маргинализованих људи изградњом капацитета руководиоца и организација грађанског друштва уз заговарање веће транспарентности у здравственој политици и пракси. За даље информације, посетите: www.soros.org/health.